

30. ALMAN ORYANTALİSTLER GÜNÜ 'NÜN ARDINDAN “HANGİ GEÇMİŞ HANGİ GELECEK? 21. YÜZYILDA ORYAN- TALİSTİK.”¹

Muhammed Mustafa AKDAĞ²

1845 de Leipzig’de Heinrich Leberecht Fleischer’in önderliğinde kurulan “Alman Oryantalistleri Topluluğu” (*DMG- Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*) başlangıçta Asya dilleri ve kültürleri ve Afrika üzerine olan araştırmalarını zamanla İslam bilimleri ve yakın doğu üzerine yoğunlaştırdı.³ 1847’den itibaren de *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* isimli dergiyi çıkarmaya başladı. Günümüzde de özellikle *İslam öncesi Ortadoğu* tarihi olmak üzere geniş bir yelpazede çalışmalar yapıldığı gözlenmektedir.

DMG, gelen yoğun talep üzerine, 1921 de “*Alman Oryantalistler Günü (DOT: Deutsche Orientalisten Tage)*” adı altında başladığı konferanslar zincirine ortalama üç yılda bir olacak şekilde devam etmektedir. 2004 yılında Almanya’nın Halle şehrinde yapılan son konferansın ardından geçtiğimiz yılın eylül ayının sonunda da Almanya’nın en köklü üniversitelerinden olan Freiburg Üniversitesinin Oryantalistik bölümünün ev sahipliğinde 30. su gerçekleşmiş oldu.

Bu son konferansın sloganı “*Hangi geçmiş hangi gelecek? 21. Yüzyılda Oryantalistik*” olarak belirlenmiş. Hedefler ve tanıtım bildirisinde yer alan nehir görüntüsü de programın hedefini özetler mahiyette. Organizasyonun bir format değişimi yaşadığı manasına geliyor aslında bu slogan. Katılımın genişliği, konuların çeşitliliği ve de sunumların zenginliği ile de bu yılki açılımın geçen yıllardan daha farklı olduğunu hissettirdi takipçilerine.

Yusuf el-Karadavi, Gad el-Haqq gibi tanınmış simaların da bildirilerini sunduğu organizasyonda, toplam 650 sunum ve 1000 in üzerinde katılımcı ile bu yıl bir rekora imza atıldı.

Özellikle İslam bilimleri sahasındaki çalışmalarda hatırı sayılır bir artış hissedildi. *Sufizm, Avrupa’da İslam ve Okullarda Din Eğitimi* gibi konular da bu sahanın favori konularından idi. Doğu Avrupa’dan, Uzak doğuya uzanan coğrafyadaki çeşitli sosyal kültürel problemleri ele alan bildiri ve araştırmalar samimi birer çözüm arayışı görüntüsü vermekteydi.

Almanya’daki *Oryantalistik* bilim dalı açısından da bu açılım çok önemliydi. Oryantalistik artık, -kimilerine göre ironik bir ifade ile,- orkideler bilimi olarak anılmaktan kurtulacak ve fildişi kulesinden inip gerçek problemlerle yüzleşip çö-

¹ 2007 Eylül ayında gerçekleşen “30. Alman Oryantalistler Günü” konferansının tanıtımı ve içerik özeti hakkında bir çalışmadır. Geniş bilgi için bkz. <http://www.dot2007.de/index3.php?ID=1&sprache=1>

² Phd öğrencisi, Tübingen Üniversitesi.

³ <http://www.dmg-web.de/>

zümleler üretecekti. Almanya'da nasyonal sosyalistlerin korkusu ile sesini kısıp kıyıya çekilen Oryantalistik İslam'ın politik hayatta güç kazanması ile tekrar sindiği köşesinden çıkmıştı artık. 30 yıl öncesine kadar İslam pek çok alman için ekzotik bir mana ifade ediyordu. *Humeyni*'nin İslam devrimi, *Hizbullah* gibi örgütlerin boy göstermeye başlaması vb. olayların akabinde, İslam artık Almanya'da da günlük hayatın bir parçası haline gelmişti. Özellikle de Edward Said'in "*Oryantalizm*" Kitâbı tartışmaları alevlendirmiş ve bu bilim dalının yönünün başka tarafa çevrilmesine sebep olmuştu.

11 Eylül hadisesinden sonra gelinen nokta ise, hem İslam açısından hem de Avrupa'da yaşayan müslümanlar açısından çok müspet değildi. Erfurt Üniversite-si'nin bir araştırmasına göre, 2005 ve 2006 yılları arasında Almanya'daki *ARD* ve *ZDF* televizyon kanallarında yayınlanan 133 programdan 31'inde İslam, terörizm ve fanatizm bağlamında ele alınmış ve programların %81'i negatif bir yaklaşımla hazırlanmıştı.

30. Alman Oryantalistler Günü de, ağırlıklı konularını İslam'a ayırmıştı ve konu tamamen güncel bağlamda -sosyo-politik düzlemde- özellikle de Ortadoğu'daki İslam açısından ele alındı.

Programın medyadaki yansımaları da bu tabloyu destekliyordu;

Almanya'nın önde gelen medya organlarından olan "*Deutsche Welle*" bünyesinde, İslam dünyası ile olan diyalogu hedefleyen yayınlar yapan "*Qantara*" isimli dergi,⁴ programı her ne kadar „*Tekrar - Sterotip*“ şeklinde ele alıp eleştirmiş olsa da ki bu eleştirilerin haklılık yönleri de yok değildir- bu yılki çizgi ve hedefin genelde olumlu puan aldığı duyurdu okurlarına.

Elbette konuya daha katı yaklaşan ve organizasyonu eleştiren yorumlar da mevcuttu. Örneğin *SWR* de yer alan, konferansın organizatörü DOT'un başkanı Prof. Dr. Stefan Leder'in de yer aldığı tartışmada, Oryantalistik bölümünün en başta isim probleminde yola çıkarak İslam Bilimleri mi?, Arabistik mi? veya hangi isimle hitap edilmesi gerektiği konusu ile başlayan bir dizi eleştiriler getirilmiş ve 11 Eylül'e kadar olan pasif tavrı ile 11 Eylül'den sonraki değişen politik ve ekonomik saiklerle aktif hale gelmeye çalışan tavrını kıyaslanmış ve de Türkiye'nin EU' ya girmesinden Irak'taki şii- sünni ayrımına kadar bir dizi problemler çerçevesinde politize olmuş bir bilim dalından bahsedilir hale geldiği vurgulanmıştır. 25 e yakın üniversite de mevcut olan Oryantalistik bölümlerinin "*Orkideler Bilimi*" olarak tasnife tabi tutulduğu ve 11 Eylül'den sonra da istihbarat birimlerinin bir kolu veya yüksek ücretlerle danışmanlık veya değişik yayın kuruluşlarında ücretli yorumculuk yapan birer kurum haline geldiği eleştirileri yer almıştır.

Basler Zeitung'dan Heiner Hiltermann ise "*Demokrasi İslam'da da mümkündür*" başlığı ile yayınlanan makalesinde DOT'un çizmiş olduğu Sterotip haline gelmiş İslam imajının değişmesi ile alakalı eleştirilere yer verdi.

Süddeutsche Zeitung'da Stefan Weidner imzası ile çıkan makalede ise ilginç bir başlık kullanılarak adeta konu özetlenmeye çalışılmış:

⁴ http://www.qantara.de/webcom/show_softlink.php/_c-365/i.html

“Bin Laden’den uyandırma öpücüğü; 30. Oryantalistler günü Freiburg’dan hayırlı bir bilimdalı sunuyor”. Oryantalistler gününün format değişikliğini ve oryantalizme bakışın değişmeye başladığını anlatan makalede uzun yıllardır doğu ya ve doğu ilimlerine karşı var olagelen akademik körlük ve onun getirdiği o bölgeye karşı oluşan bir problem havzası nazarı ile bakma alışkanlığı ele alınıyordu.

FAZ(*Frankfurter Allgemeine Zeitung*) ve *İslamische Zeitung* ise yükselen değer olarak gördükleri *Sufizm* konusuna vurgu yaptılar. FAZ’da yer alan makalede, “*Sufi burada mücadele ediyor: İslam her şey demek değil: Oryantalistler gününden bildiriler*” şeklinde bir başlık altında Alman Oryantalistler Gününün değişen odaklanmasından bahsedilmekte ve 120 den fazla sunumun aktüel İslami meseleler hakkında olduğu vurgulanmaktadır.

İslamische Zeitung ise Oryantalistler gününün tarihçesi ile ilgili kısa bir özetten sonra bu yılkinde yer alan Abdül Jalil Steffen Stelzer’ in “Sufizm’in faydaları ve zararları” adlı sunumunu nazara verdi.

Badische Zeitung ise bir röportajla “*İslam ve Şeriat*” konularında İranlı Reformist ilahiyatçılardan, oryantalistler gününün de mîsâfir konuşmacısı olan Muhammed Şabestari’nin fikirlerine yer verdiği bir makale yayınladı ve doğu ile batı arasında iki taraftan sıkışmış kalmış -Şabesteri kendini bir yandan kendi rejimleri bir yandan da batılı fundamentalistlerin arasında sıkışıp iki taraftan da horlandıklarını kastederek, bu şekilde tanımlıyor- olmalarından bahsederek Şabesteri’nin gelecekle alakalı korkularına yer verdi.

Stuttgarter Nachrichten’in üzerine eğildiği konu ise Almanya’daki İslam eğitimi ve bu konuda uzmanların dile getirdiği İslam eğitime yeterince maddi kaynak ayrılmadığı konusu idi. 750.000 tane müslüman öğrencinin yaşadığı bir ülkede sadece 150 İslam öğretmeninin bulunması bir ucubeyi dile getirmekte ve gerekli kurumların da İslam eğitimi konusunda yetersiz ve bilgisiz olması ayrı bir handikap. *Hamburger Zeitung* da aynı konuyu yayınladığı bir makale ele aldı.

Stuttgarter Zeitung ise özellikle Nilüfer Göle ile birlikte İslam, toplum, modernite gibi konularda yayınları ve kitapları olan ‘*Kola ve Kur’ân*’ kitabının yazarı oryantalist Ludwig Ammann ile bir röportaja yer vermiş ve artık müslümanların üzerlerinde çalışılan bir obje değil onlarla beraber çalışmaların yürütüldüğü partnerler haline geldiği ve artık uzun yıllardır çözüm bekleyen çözümü zor sorulara yönelindiği konusuna vurgu yapmıştı.

Anlaşılan o idi ki Almanya’da, Oryantalistik bilim dalı olarak bir kabuk değişimi yaşamakta ve değişen global hadiseler karşısında süper güç olma yolunda ilerleyen Almanya’nın belki de en çok yardımına koşabilecek bir birim olarak işlevselliğini ve önemini artırmaya çalışmaktaydı. Son 4 programın konuları da bu tezi desteklemekte. Sırası ile 1995 de Leipzig de yapılan konferansın sloganı “*Yabancı olana yakınlaşma*” ve 98 Bonn konferansı ise “*Norm ve Sapma*” sloganını taşıyor. 2001 de “*Filoloji ile sosyal bilimler arasında Oryantalistik*” başlığını görüyoruz ve 2004 de slogan “*Bariyerler ve Geçitler*” olarak seçilmiş. Bu yılki konferans da taşıdığı slogan ve hedefleri ile belki de bu değişimin güçlü bir işareti sayılabilir.

Konferansın Alman medyasında ve bilim adamları arasındaki bu kısa değerlendirmesinden sonra, içeriği ve konularına kısaca göz atmak gerekirse; İslamistik,

Arabîstik, Güneydoğu Asya, Türkoloji, Kültürlerarası Diyalog ana başlıkları altında başlıkları altında toplayabiliriz. Bunların açılımları ise şöyle;

İslamistik

Panel 1: *'Mısır, Suriye, Lübnan ve Irak'ta yükselişte olan Arab miliyetçiliği'* üzerine 3 sunumdan oluşuyor.

Panel 2: *'Uygur müslümanlarında pratik dini yaşam üzerine bir kimlik sorgulaması ve modern Alevilik üzerine bir ortodoksi değerlendirmesi'* başlıklı 2 sunum.

Panel 3: *'Erken İslam döneminde kurban ve İslami Podcast'lerde ortodoksi yapılanması'* üzerine 2 sunum.

Panel 4: *'Avrupa'daki İslam araştırmalarının yatay ve dikey koordinatları'*, *'Avrupa'da İslam ve kamuoyundaki kırılmalar(dönemeçler)'*, *'Laik Fransa'da İslam ve Fransa'nın rasyonel İslam politikası'*, *'İslam Bilimleri Bilim Dalı Avrupa'da İslam konseptine nasıl katkıda bulunabilir'* başlıklı 4 sunumdan oluşuyor.

Panel 5: *"Erken İslam dönemi üzerine modern tarihsel araştırmaların metod ve imkanları"* başlığını taşıyan bu panelde de; *'Hz. Muhammed'in hayatını araştırmanın imkan ve sınırları'*, *"Ümayyad kahramanları ve tarihi"*, *'Dimeşk'in Fethi'*, *'İbn-i İshak, İbn-i Hişâm ve el-Vakîdî arasında bir karşılaştırma: Gruplar ve Topluluklar'*, *'Erken İslam araştırmalarında hikaye analizi'* ve *'İslam'ın orijini ile alakalı revizyonist konseptler ve bunların geniş sosyo- politik mânâları'* başlıklı 6 sunum yer almakta.

Panel 6: *"İslami Vakıflara Giriş: Kaynaklar, Normlar, Uygulamalar"* başlıklı bu panelde ise: *'Zanzibar Kolonisinde Vakıf Müessesesi'*, *'Tanrının malı: İslam hukukuna göre vakıf kime aittir'*, *'Dimeşk'teki vakıflarla alakalı İbn-i Battuta'nın görüşleri'*, *'Bir işveren olarak vakıflar: Aleppo'da câmi personeli'* ve *'Silsile olarak vakıflar: 14-16. Yy vakıfları'* başlıklı 5 sunum yer aldı.

Panel 7: *"Ortaçağ Arab Felsefe ve Biliminde Orjinal ve Alıntı"* başlıklı panelde ise 6 adet sunum yer aldı: *'Tercüme literatüründe şiir intihalleri'*, *'Arap geleneğinde hipokrat epidemisi: alıntı, yorum, paraf'*, *'Kitâb el- his ve'l- mahsûs: İsaac İsrailî'nin bir kaynağı'*, *'İstanbulda isimsiz ve başlıksız bir el yazmasından traktatlar'*, *'Bilginin tabiatı üzerine İbn-i Kammuna'dan'* ve *'Bir Tipoloji demenesi: İbn-i Kammuna'nın eserlerinde Ruh Üzerine belirli veya belirsiz alıntılar'*.

Panel 8: *"Proje tanıtımı: Corpus Coranicum"* adlı panelde ise 3 blok halinde 8 sunum yapıldı ve yeni bir bilimsel tasarım olan Corpus Coranicum üzerinde duruldu: *'Akademik tasarım Corpus Coranicum'un yapı, metod ve hedefleri'*, *'İntertekst Databankları: bir yorum enstrümanı olarak Kur'ân'ın çevresindeki metinler'*, *'Tarihsel-kritik Kur'ân tefsirlerinin formatı.'*, *'Kur'ân manuskriptlerinin databank oluşumu'*, *'20. Sure örneği üzerinden değişik okuma parçalarının kavrama ve analizi.'*, *'Kur'ân'daki yabancı kelimeler vasıtası ile kültür ve dil(ler arası kurulan) kontak sorgulaması'*, *' Hz.*

⁵ Corpus Coranicum şu an kurulma ve araştırma aşamasında olan bir proje olup 2009 da neticeleri internet üzerinden açıklanması planlanıyor. Kuran üzerine hiç çalışılmamış olan iki sahada geliştirilmek istenen bu tarz, (1)Kuran metinlerinin el yazması ve sözlü aktarımının dökümantasyonu ve (2) Kuran metinlerinin tarihsel oluşum konteksi sınırları içinde kapsamlı yorumunu ortaya koymaya çalışmaktadır. Çünkü ilk dönem yazı sisteminde Kuran manuskriptlerinde nokta ve ünlemler olmadığı için çok manaya tekabül etme söz konusu idi. İşte bu proje yazılı ve sözlü rivayetler arasındaki bu karşılaştırmayı hedefliyor.

Meryem ve onun Kur'an'daki yeri ile alakalı Suriye edebiyatından metinler.' Ve *'Kur'an'ın niceliksel metin analizi üzerine denemeler.'*

Panel 8: "*İslam Dünyasında Reform: Konseptler ve bunların kazanılması*" başlıklı bölümde ise; *'Osmanlı Devletinin Irak'ta uyguladığı reform paketine haşiye'*, *'Dini ve sosyal yenilenmede Makâsîd eş-Şeria kavramının aktüel semantik yorumu'*, *'Reform kavramlarının poetik entegrasyonu: Hâli's Musaddas'*, *'İslam'ı yeniden düşünmek-: İlerici müslüman düşünür Askar Ali Engineer'*, *'Subsaharık Afrikada reform hareketleri'* ve *'Reform ve Politik düzen: Sömürge öncesi Fas'da anayasa taslakları'*

Panel 9: "*Cennete giden Yol*" başlıklı bu panelde ise 9 adet sunum yer aldı. *'Kur'an'da Apokaliptik motif olarak Cennet'*, *'İslami Eşatoloji'de imaj ve semboller: Din Günü ve Cennet üzerine yazan müslüman yazarlar'*, *'Ahirette sürgün ve estetik: Cennet bakireleri ve Ütopya'*, *'Rasyonalist tefsirler ışığında Kur'an'ın cennet vizyonu'*, *'Osmanlı şehirlerinde imza'yı görebilmek: Muhammed El- Barzânî'nin 1666 dan Eskatolojik eseri'*, *'Ahiretin ortadoks konseptini anlamak: Saadettin Et-Taftazani'nin Mu'tezile ve Felsefecileri imtihanı'*, *'Rumi'nin düşüncesinde Cennet Konsepti'*, *'Cennet kılıçların gölgesindedir: 19. Yy Acehnesse savaş propagandasında Cennet vaadi'*, *'Anti- Hristiyan Polemiği tarihine kısa bir bakış: İmam Maturidi'nin yeri'*

Panel 10: "*Hermenötik ile Hukuk teorisi arasında: İslam bilim sisteminde Usûl-u Fıkıh*" başlıklı panelde ise 7 adet sunum yer aldı: *'Gazali'de Münasib, İstislah ve Makâsîd eş-Şer'*, *'Analoji ve sınırları: Hanefî ve Şaîfî ekollerinde Mukadderat kavramı'*, *'Hâkim et-Tirmizî'nin eserlerinde Usûl-u Fıkıh'*, *'Bağdat Mu'tezile ekolünde fıkıh usulü'*, *'İslam hukukunda Disputasyon teorisi: Ebu İshak eş-Şirâzî ve Mülahhas fî Cedel'i'*, *'Fıkıh usulünde Eshab-ı Nüzul'*, *'Tercih üzerine'*.

Kişisel referatlar bölümünün ilkinde ise: Amerikalı Prof. Patricia Crone *'İslam ve din hürriyeti'* başlıklı sunumunda *'Dinde zorlama yoktur'*⁶ ayeti üzerinden Papa'nın İslam'la alakalı tartışma yaratan sözlerini değerlendirdi. Bu ayetin ilk tefsirlerden itibaren yorumlanış şekilleri ve kültürler içinde zamanla anlama ve uygulama farklılarına dikkat çeken Prof. Crone, Papa'nın yanlış bir şey söylemediğini ama eski ve hükmü kalkmış bir yorumu dile getirdiğini ifade etti.

2. ferdi sunumda "*Rudâki neye karşı kördü?*" başlıklı bir bildiri yer aldı.

3. ve ilgi çekici bir sunumda ise Orhan mir Kasımov; "*Fadlallah Astarâbadî'nin Cavdannâme'sinde Transmigrasyon Teorisinin Elementleri*" başlıklı, 14. yy'ın ikinci yarısında yaşamış olan ve Hurûfilik akımının kurucusu plan Fadlallah Astarâbadî'nin en büyük eseri ve fikirlerini sistematik hale getirdiği yapıtı Cavdannâme'sini işleyen bir çalışma yer aldı. Hurûfilikle alakalı eserlerin üzerlerinde hiç çalışılmamış ve el yazması olarak mevcut olduğunu ve içerik olarak da bu eserde daha sonraki Hurufi eserlerini de etkileyen *Transmigration Teorisinin* kaynağının bulunduğunu öğrenmekteyiz.

4. sunumda "*Hadis biliminde Otorite kavramı*", başlıklı bir sunum yer aldı.

5. şahsi sunumda Vardit Rispler-Chaim "*Modern İslam Tıp fetvalarından öğreneceğimiz daha çok şey var*" başlığını seçmiş ve İslami toplulukların sosyal, politik,

⁶ Bakara, 256.

ideolojik ve tarihi analizi yapılırken bu medikal fetvaların gözden kaçmaması gerektiğini vurguluyor.

6. şahsi sunumda *“Arap Toplumlarında Endüvidializm ve Özgürlük”* başlıklı bir sunum,

7. de *“Muhammed Esed ve Arafat dergisi”* başlıklı sunumda ise eskiden yahudi olup İslam’ı seçen Muhammed Esed tarafından Dalhousi’de 1946’da çıkarılmaya başlayan Arafat dergisi ve misyonu hakkında bilgi sahibi oluyoruz.

8. sunum *“İlk dönem sufilerinden Dimeşk’li İbn-i Gahdam’ın Edebî eserleri”* ile alakalı ve Florian Sabieroj tarafından sunuldu.

9. sunum ise *“Moritanyalı tarihçi Ahmet bin Ahbayyib’in, ‘Kitâb’u-l Âdâd’ isimli 100 bölümlük ansiklopedisi”* hakkında idi.

10. şahsi sunum, Philip Bruckmayr imzasını taşıyor ve konusu da, *“Mâturidî Ekolünün Güneydoğu Asya’ya ilk girişi”*;

11. sunum ise, *Peggolotti’nin Ayas’dan Tebriz’e kadar olan yolculuğunun gezi notlarını anlatan bir sunumdu.*

12. ise, 19. yy’ın ikinci yarısından itibaren batıya taşınan Ehl-i Hakk çalışmalarını konu edinmiş. Ve ilk basılan eserler üzerine bir çalışma.

13. ise, *Vilayetnâme-i Osman Baba’nın* basılmamış bir bölümü olan *Azizlik* kavramını konu edinmiş.

14. sunum, Avrupalı bilim adamlarının İslam medreselerinden kazandıkları ilimi inkar etmelerini konu alan epey tartışmalı bir çalışma ve başlığı da; *“Avrupanın başkalarının arşivlerine karşı tutumları ihanet mi cahillik mi? Modern Batı Düşüncesinde İbn-i Tufeyl’in tesiri.”*

Lübnan’daki Müslüman ve Hıristiyan diyalogunu konu alan 15. sunumun ardından, 16. sunumda *“Irak’taki Sufî Direniş”* başlıklı başka bir aktüel konu yer aldı.

Özellikle batı medyasında ele alındığı şekli ile terörün sunulmuş şekli ve müslümanlara ve özellikle de Araplara karşı haksız suçlamaları ele alan 17. sunumda ise medya ile kimlik arasında kalmış insanların durumları işlendi.

18. sunum ise, *“Kültürel durgunluğun kaynağı: Entelektüel Hata idaresi”* başlıklı bir sunum ve akabinden de; *“Mehdî’nin uzun ömrü: Modern Şii İmamların beklenen Onikinci İmam’ın uzun ömrü ile alakalı açıklamaları”* başlıklı çalışmayı görüyoruz.

Şeyh Sadûkî’nin edebî eserleri ve Şii Teolojisinin oluşumu ile alakalı sunumdan sonra ise 21. Sunum da İslam Hukukunda norm ve uygulama arasındaki ilişkinin ele alındığı bir çalışma görüyoruz.

“Mayordomus Mahmud’un Ahlaki Çöküntüsü: Mahalliliği aşan bir Ağ” başlıklı sunumdan sonra ise 23. olarak, Memlûklü sultanlarının sarıklarının politik manalarını ele alan bir çalışma görüyoruz.

“Mulla Sadrâ’nın Değerlendirmeci (yüklemler) Mantığı” başlıklı 24. sunumda ise ilk dönem İslam felsefesinin önemli şahsiyetlerinden biri olan İbn-i Sînâ’nın sistematize ettiği Aristo Felsefesi ile Şehâbettin Sühreverdî tarafından sistematize edilen aydınlanmacı felsefenin ardından üçüncü bir tarz geliştiren ve Aristo felsefesine İslami Mistisizmi (sufi tecrübeyi) ekleyen Sadreddin el- Şîrâzî anlatılmış. Onun İbn-i Arabî ve Sühreverdî’nin tezlerini birbirine ekleyerek oluşturduğu bu

yeni tarza *Transcendent Theosophy* adı veriliyor ve Aristo'nun Subje mantığı yerine yüklem mantığı oturtuluyor. Sunumun kaynağı da Mulla Sadrâ'nın *Kitâb'u-l Meşâir* adlı Kitâbı, hazırlayan ise Junichi Ono.

Diğer sunumda da 'Mulla Sadrâ'nın Besmele Tefsiri' üzerine yapılan bir çalışma yer aldı ve besmelenin *Triadik Kosmolojisi* açıklanmaya çalışıldı.

Politik kontekstler çerçevesinde hukuk sisteminin tarihi varyantları ve Şeriat ve Egemenlik konusunun ele alındığı 26. sunumdan sonra, "*Kant ve onun Ontolojik Tanrı Kritiği üzerine İslami bir Replik*" başlığını taşıyan bildiride, son dönem İranlı filozoflardan Mahdi Haeri Yazdî'nin Kant üzerine yorumları işlendi.

28. sunumda ise, Zürih Üniversitesi Oryantalistik bölümü Profesörlerinden Ulrich Rudolph gözetiminde yapılan ve '20. yy'ın ikinci çeyreğinde İran'da yaşayan entelektüellerin Batı algılaması' konulu doktora tezinin dikkate değer bir sunumu yer aldı. Özellikle Molla Sadrâ'nın tesiri altında kalan İran fikir ve tasavvuf dünyası, Muhammed Hüseyin Tabatabâi ve Ayetullah Mutahharî gibi örnekleri ile bu bildiride özetle yer almış. Sunumu yapan Urs Gösken.

29. bildiri ise İslam Felsefesi üzerine çalışma ve kitapları ile tanınan Zürih üniversitesi Profesörlerinden Ulrich Rudolph imzası taşıyor ve "*Fârâbî'nin "Mâbâdi Âra ehl -el-Medinetü'l-Fâzıla" adlı eseri üzerine değerlendirmeler*" başlığı ile sunuldu.

30. bildiri ise Kur'ân tefsirleri ile alakalı ve Kur'ân'nın kutsallığı, tarihi kritik metodunun Kur'ân tefsirleri açısından önemi, tevil ve tefsir arasındaki farklar ve İslami kurallar Kur'ânın zamana bağlı hermenötik açıklaması ile modifiye edilebilir mi gibi sorulara cevap arıyor ve başlığı da; "*Kur'ân Tefsirlerinin problemleri*". 31. sunumda da Kur'ân Arkeolojisi işlenmiş ve 32.'de Kur'ân'da geçen şeytan ile Allah arasındaki konuşmalar ele alınmış.

Stephan Effenberg imzasını taşıyan 33. bildiride Kur'ân ve İncil kıyaslanmış. Temeller açısından ele alınan bu kıyaslamada 'Kitâb'ın Birliği' tezi işlenmiş.

"Kur'ân Tefsirlerinde Tevil" başlıklı diğer bildiriden sonra ise 35. bildiride; "*Anlaşılan Kur'ân; Kognitif Semantik açısından Kur'âni Mecazlar*" başlıklı bir çalışma yer aldı. Bildiriye sunan ise *Kur'ân'ın Şiirseliği* üzerine Kitâbı olan Dr. Thomas Hoffman.

Toronto üniversitesinden Dr. Todd Lawson "*Şii Kur'ân Tefsirlerinde Hz İsa'nın çarmıha gerilmesi*" başlıklı bir bildiri sundu.

Şahsi sunumların sonuncusunda ise Dr. Tobias Heinzelmann "*Bir Filolog ve Müfessir olarak Bursalı İsmail Hakkı*" başlıklı bildirisini sundu.

Türkoloji:

Türkçe ve Türk kökenli diller ve edebîyatları ile alakalı bildirilerin yer aldığı bu bölümde ise sırası ile:

"1991'den sonra toplumda ve eğitim sisteminde Tatarca". Sunan: Ruth Bartolomae;

"Doğu ile batı arasında Tatarca." Sunan: Mark Kirchner;

"Mısır Hediyen Avlusu'ndan yansıyan Osmanlı'nın Global Saray Avlusu Kültürü." Sunan: Felix Konrad;

"Osmanlı Reformu, İslam ve Filistin Köylüleri." Sunan: Erik Freas;

"1934 Türkiye'sinde Trakya'daki Antisemitistik Taşkınlılar." Sunan: Hatice Bayraktar;

"Günümüz Türk Entelektüelinde Sevr Sendromu ve Komplo Teorileri." Sunan: Michelangelo Guida;

"Tarih nasıl yansıdı? Genç Osmanlı Gazetesi Hürriyet'te Sunulan Ulusçuluk Kavramı ve Namık Kemal Örneği." Sunan: Christiane Czygan;

"Tarihi gerçekler ve bunların doğru yansıtılması hususunda İbnülemin Mahmut Kemal İnal ve onun çağdaşı olan tarihçiler arasındaki farklar." Sunan: Nurettin Gemici;

"Georg Jacob ve 19-20. yy larda Oryantalistik'in gelişmesindeki önemi." Sunan: Norbert Diekmann;

"Avrupa Felsefesinin Osmanlı'ya Girişi: Tabiat Bilimleri Materyalizmi." Sunan: Şevket Ateş;

"Türkiye'de Azınlıkların Edebiyatı: Mıgırdıç Margosyan ve Eserleri." Sunan: Borte Sagester;

"1970 lerden bugüne Türkiye'de Edebiyat Eleştirileri." Sunan: Mediha Göbenli;

"Türkmen Edebiyatı: Oluşumundan Hiobspost'a kadar." Sunan: Gülschen Sahatova

"İran Safevîleri döneminde Farsçadan yapılan tercüme: Şirazlı Nişâti'nin eserleri." Sunan: Heidi Stein;

"Osmanlı Gazâvât-nâmeleri bağlamında Dilin Pragmatik olarak kullanılması ve Muhabirlik." Sunan: Ahmet Şefik Şenlik;

"Velayetnâme-i Hacıbektaş'ta geçen Türkçe ve Yunanca yer isimleri." Sunan: Mehmet Ölmez;

"Kutadgu Bilig'de geçen Deskriptif Yardımcı Fiiller." Sunan: Aziz Merhan;

"Çağatay Türkçesinde Bağlaçlar-Bağlılık." Sunan: Dilek Elçin;

"Standardize olmuş yazı dili ve konuşma dili arasında- Yetişkinlerde yazı kabiliyeti." Sunan: Sena Doğan;

"Osmanistik ve Oryantalistik." Sunan: Aksin Somel;

"Ferhad ile Hüsrev arasındaki Atışmalar- Farsça metinler baz alınarak Türkçe şiirlerde direk konuşmalar üzerine." Sunan: Claudia Römer;

Arabistik:

Arap dili ve edebiyatı ile alakalı 14 adet şahsi bildirimlerinin yer aldığı bölümde sırası ile:

"El-Mutataffil: Hayy bin Yakzân";

"İbn-i Sînâ'nın alegorik eseri ve Hayy bin Yakzân: Maddenin olası şekli üzerine düşünceler";

"El-Tanuhî'nin Kitâb El- Ferec'indeki Fokalizasyon ve Anlatım tonu";

"Metin kompozisyonlarının labirentlerinde: Et-Tevhîdî'nin anlatım stratejisi üzerine denemeler";

"Savaş zamanlarının retoriği. İbn-i Nubata al- Fariqî'nin Cihad Vâizleri";

"Ebu Ubeyde'nin Kitâb En-Nakâid'ine göre Emeviler devrinde Nakâid şiirlerinde kompozisyon sunum ve aktarım metodları";

"11-13. Asır Endülüs Şiirinde Simetri ve Formülasyon";

"Fück ve Ullmann 'ın ötesinde: Arab filoloji ve teorik literatüründe 'Lahn' anlayışı üzerine yeni açılımlar";

"Fas'ın 'Rihle Kütüphaneleri': Faslı seyyahların 19. Yy da Avrupalılarla karşılaşmaları";

"Sosyal bir pusula olarak Erken Dönem Arap Romanı: 'Asma'(1873);

"Yabancı'nın sorusu: Filistin sürgün şiirlerinde şiirsel içerik";

"Elias Khoury'de Yabancı Element";

"Arapça ve Almanca arasında Kültüre has kavramlar";

"Oryantalizm üzerine tartışmalar ve Ortadoğu çalışmalarında Metodoloji arayışları" başlıklı bildiriler sunuldu.

İranistik:

İran dili ve edebiyatı ile alakalı bu bölümde ise sırası ile şu bildiriler sunuldu:

"Şiir ve Gerçek: 20. Yy da Fars Histografisi";

"Paul de Lagarde'den İslam devrimine: Modern İran Edebiyatında arada kalmış 'Din' ve 'Ulus' kavramları";

"Eleştiri sanatı: İran'da Çağdaş Medya Hicivleri";

"Espri de ciddi bir iştir";

"Modern İran'da Reklamlar: Pehlevi dönemi başlarında Gazete İlanları";

"Goethe'nin ,Doğu- Batı Divanı'ında Eski İran";

"Sâdi'nin eserlerinde Arapça İyelik Ekleri".

Sonuç

Bu konferans 550. Yılı'nı kutlayan Freiburg Üniversitesi için de çok anlamlı idi. Alman Oryantalistler Günü Almanya'nın ve Avrupa'nın sosyal meselelerine çözüm üretme noktasında önemli bir başarıya daha imza attı. Bizim burada hacim genişliğinden dolayı bahsedemediğimiz adını dahi ilk defa duyduğumuz pek çok konu ve şahıs araştırması da programın içeriğinde var idi. Almanca ve İngilizce bildirilerin yer aldığı bu konferanslar Türk araştırmacılar için de önemli bir platform hükmünde.

2010 yılında Marburg'da yapılacak olan bir sonraki konferansın pek çok yenilikler getirmesi temennisi ile.